

UMJETNIČKA GALERIJA DUBROVNIK

Francis Bacon

Riječ je o radovima nastalima između 1977. i 1992. što se sastoje od pastela, crteža i kolaža koje je slikar poklonio bliskom prijatelju Talijanu kojega je jedne večeri upoznao u Rimu, prigodom svečanosti u Villi Medici održanoj u čast baruna Balthasara Klossowskog de Role, odnosno slavnog Balthusa

piše: **Marina TENŽERA**

*„I zbilja vremena će biti
 Za žuti dim što sklize po cesti
 I trlja hrbat svoj po prozorima;
 Vremena će biti lice pripraviti
 Za susret sa licima, koja ti znaš
 sresti;*

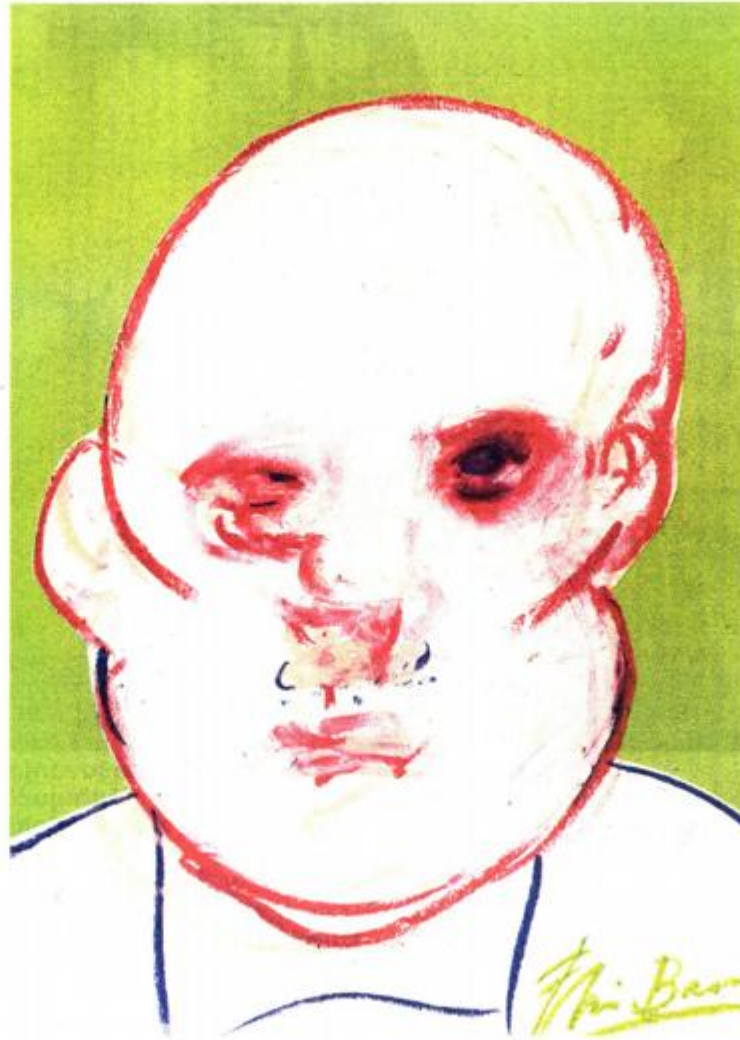
*Vremena za stvaranje i ubijanje
 I za sve dane i djela onih ruku
 Što na tvoj tanjur postavljaju pi-
 tanje*

*Vremena za tebe i za mene
 I vremena za mnogu neodluku
 I za sto vizija i revizija
 Prije no što se na čaj krene....“*

Upravo je T. S. Eliota obožavao Francis Bacon, jedan od najvećih slikara XX stoljeća, senzibilni Irac, kojega će okrutni otac vojnik prognati zbog homoseksualnosti, lualica i prognanik iz vlastite obitelji, koji je, uronjen u londonsku bohemštinu, okružen obožavateljima stvorio neka od najtragičnijih slika o osamljenosti uopće. Nije čudno što su upravo Eliotove pjesme poetske šifre koje otključavaju tamu Baconovih lica prožeta tjeskobom, lica suvremenog čovjeka koja se upravo mogu vidjeti u Dubrovniku.

Preciznije, riječ je o djelima izlo-

ženima u Umjetničkoj galeriji Dubrovnik čiji su djelatnici na čelu s Vesnom Delić-Gozze uspjeli dovesti pred publiku zbirku crteža doniranu Cristianu Lovatelli Ravarinu. Riječ je o radovima nastalima između 1977. i 1992. što se sastoje od pastela, crteža i kolaža koje je slikar poklonio bliskom prijatelju Talijanu kojega je jedne večeri upoznao u Rimu, prigodom svečanosti u Villi Medici održanoj u čast baruna Balthasara Klossowskog de Role, odnosno slavnog Balthusa. Susret je značio veliku prekretnicu u životu obojice muškaraca. Osjet-

BACON – LICA

ljivi Francis se zaljubio u mladoga novinara Cristiana koji je bio fasciniran njegovim radom i globalnom slavom. Poruka na daru koju je napisao Bacon objašnjava značenje cijele zbirke: „ostavio sam sve svoje crteže Christianu Ravarinu. On me zadužio, kao i talijanska renesansna kultura. Također, imam i određenih sumnji da me svih ovih godina galerija Malborough varala i pokradala zahvaljujući čudnim situacijama koje je stvarala sama galerija. S ljubavlju. Francis Bacon“.

Bacon je bez sumnje bio jedan od najvećih portretista stoljeća, filozofa neizdržive patnje, eliotovskim rječnikom, on je bio „par odrpanih kandža što dubu po dnu tihih mora“, slikar koji je vidio da „časak moje slave zabljesnu i svrši“, slikar straha koji je otkrivao temeljene filozofske drame čovjeka ponovno Razapeta, ali ovaj puta bez Boga,

Uskrsnuća i Nade, čovjeka 20. stoljeća ostavljena pred vratima ništavila u vremenu koje je slavilo smrt, a ubijanje dovelo do savršenstva.

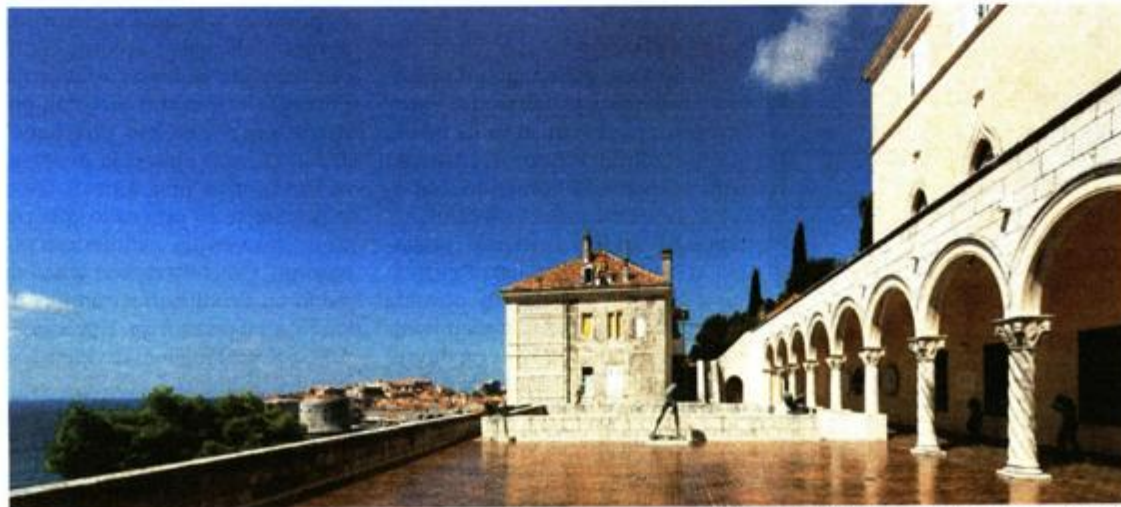
Dva svjetska rata, sa stotinama logora pod Staljinom i Hitlerom i milijunima pretvorenima u pepeo ili smrznutima u sibirskim pustopoljinama, bili su dovoljni piscima, slikarima i filozofima da postave pitanje o konačnoj (bes)milenosti postojanja tražeći odgovore na pitanje o prirodi zla. Bacon je bio jedan od najvećih istraživača, nemilosrdan prema samome sebi.

Na njegovim djelima čovjek je potpuno sam sa svojim užasima, razobličen do krajnjih granica ličnosti. Rijetko je koji umjetnik tako skinuo masku s lica čovjeka, prikazujući istinsko rastrgano biće koje više ne može dalje - čije rane i duševna bol na poslijetku čovjeka dovede do onih posljednjih vrata iza

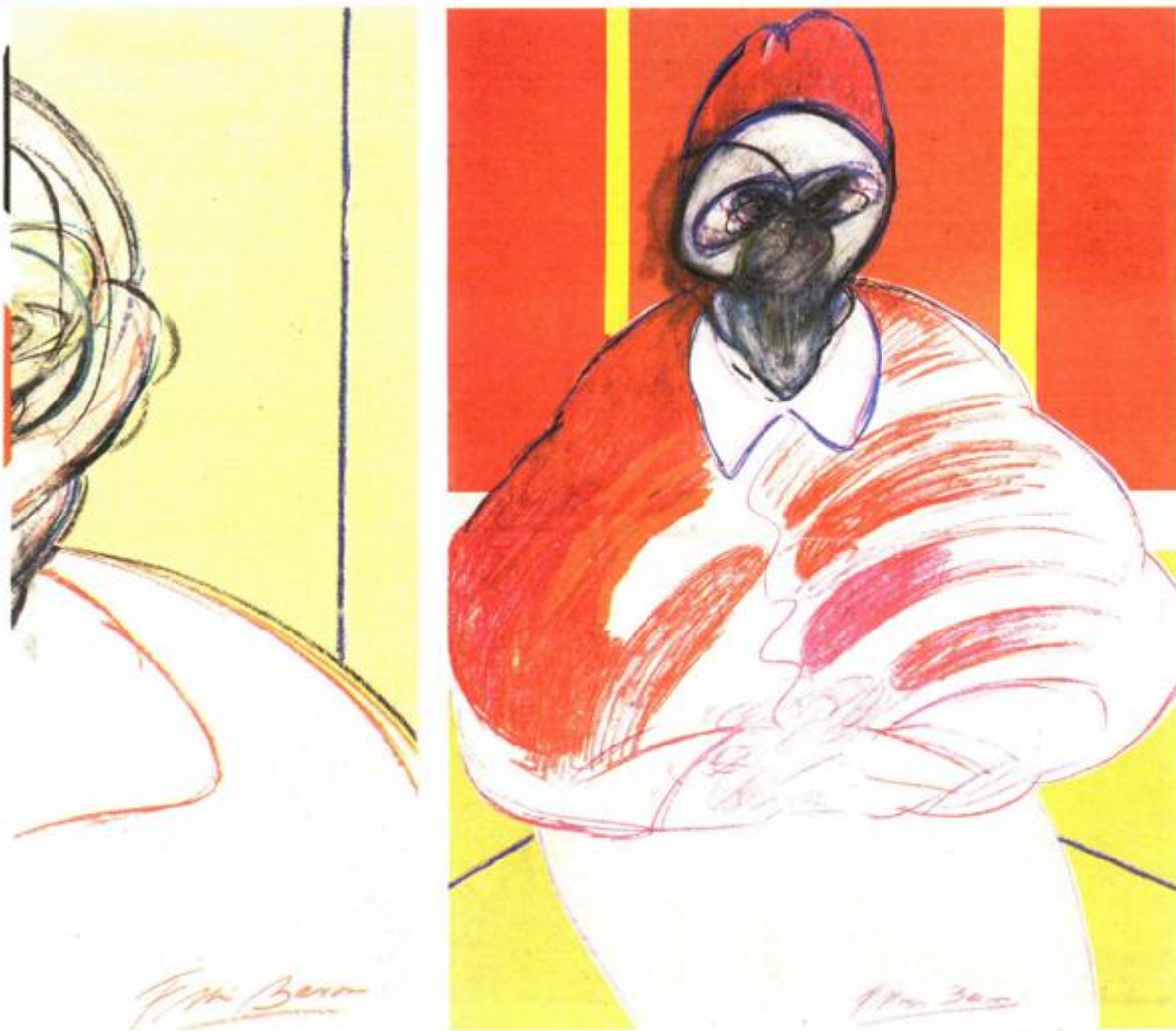
kojih više nema povratka.

Nisu više u pitanju samo ideologije masovnog uništenja - nacizam i komunizam. Kertészov čovjek „bez sudbine“ koji čeka da ga ustrijele ili uguše u plinskoj komori, banalnost zla o kojoj je pisala Hannah Arendt, tu je i nova vrst masovnog otuđenja pojedinaca izgubljenih u gigantskim megalopolisima nove tehničke civilizacije u kojoj čovjek ne sjedi više na logorskoj dasci, već zuri u četiri zida svoje sobe,

Bacon je bez sumnje bio jedan od najvećih portretista stoljeća, filozofa neizdrživog, eliotovskim rječnikom, on je bio „par odrpanih kandža što dubu po dnu tihih mora“, slikar koji je vidio da „časak moje slave zabljesnu i svrši“, slikar straha koji je otkrivao temeljene filozofske drame čovjeka ponovno Razapeta, ali ovaj puta bez Boga, Uskrsnuća i Nade, čovjeka 20. stoljeća ostavljena pred vratima ništavila u vremenu koje je slavilo smrt

Umjetnička galerija Dubrovnik

XX. STOLJEĆA

Francis Bacon (28. listopada 1909. – 28. travnja 1992.)

Rođen je u Dublinu kao drugi od pet sinova. Njegov je otac bio autoritaran i nasilan bivši vojnik, a potom uzgajivač konja. Godine 1914. zbog izbijanja Prvog svjetskog rata, njegova se obitelj preselila u London nakon što je njegov otac izabran na novu vojnu dužnost, a stalna putovanja na relaciji Irska-Engleska Baconu su onemogućili redovno školovanje. Od svoje dječjačke dobi, slikar je bio svjestan svoje homoseksualne naravi i zbog tog je razloga morao napustiti svoj dom. Godine 1927. posjetio je Picassovu izložbu u Parizu koja je na njega ostavila snažan dojam. Po povratku u London, počeo je dizajnirati namještaj, a u svijet slikarstva uveo ga je Australac Roy de Maistre. Proslavio se 1944. Triptihom „Tri studije figura pod Raspećem“, da bi nakon rata nastavio raditi u serijama životinje i osamljene figure.

Nakon Drugog svjetskog rata od kojeg je bio oslobođen zbog astme, ponovno se vratio slikanju, smatrajući taj trenutak pravim početkom svog umjetničkog rada. Sudjelovao je na brojnim zajedničkim izložbama u Londonu i inozemstvu a 1957. godine održao je svoju prvu samostalnu izložbu u Parizu, dok je slijedeće godine imao i veliku izložbu u Italiji. Godine 1962. njegova prva retrospektiva održana je u Tateu,

a slijedeće je godine bio protagonist važne izložbe u MoMA-i u New Yorku.

Od sredine šezdesetih slikao prijatelje. Nakon samoubojstva svog ljubavnika Georga Dyera njegova je umjetnost postala još više okrenuta samome sebi, posvećena prolasku vremena i smrti. Vrhunac je postigao u djelima „Strudija za autoportret“ iz 1982. i u „Studiji za autoportret“ iz 1985-86. Mnoge večeri je provodio pijuću, družeći se i kockajuću u Sohou sa prijateljima među kojima su bili i Lucian Freud, John Deakin, Muriel Belcher, Henrietta Moraes, Daniel Farson i Jeffrey Bernard. Kritičar umjetnosti Robert Hughes opisao ga je kao najvećeg lirskog umjetnika kasnog 20. stoljeća u Engleskoj, možda i na svijetu, a s Willemom de Kooningom, kao „najvažnijeg slikara ljudske figure pedesetih godina 20. Stoljeća“.

Francis Bacon imao je dvije retrospektive u galeriji Tate i veliku izložbu u Grand Palaisu 1971. Od njegove smrti, rapucija mu neprekidno raste te su 2013. njegove „Tri studije Luciana Freuda“ oborile svjetski rekord kao najskuplje prodano djelo u povijesti na jednoj na aukciji.

Bacon je umro od srčanog udara u Madridu baš u travnju o kojem je kao „najokrutnijem mjesecu“ pisao njegov voljeni T. S. Eliot.

sam među milijunima istih, pitajući se o smislu života bez ljubavi za kojom žeda, sjećajući se zlatnih snova djetinjstva. Ili da se vratimo Eliotu, 20. stoljeće bilo je kao u njegovu „Ubojstvo u katedrali“ - „Razumjemo vlastitu propast, osobni gubitak, opću bijedu, malo živeć, malo

životareć, stravu noći što završava u dnevnom radu, stravu dana što završava u snu...“.

Bacon „čiji roditelji nisu mogli zamisliti da postane umjetnik“, koji je bježao iz škole, zapisao je: „Napravio sam mnogo autoportreta, uistinu zato što su ljudi oko mene pada-

li kao muhe i nitko mi nije preostao za slikanje osim mene...Gadi mi se moje lice i mrzim ga...jedna od najljepših stvari koju je Cocteau rekao bila je 'Svaki dan gladam smrt na djelu“.

Smrt je ključna riječ Baconovih izvanrednih portreteta – ona je upisana u svaki brzi potez kojim je od lica radio dramu modernog čovjeka koji je postao rana, otuđen i od prirode i drugih ljudi, ostavljen u pustinji samoće. Ili, kako je pisao jadni Jean Améry koji nije izdržao sjećanja na patnje koje je prošao u nje-mačkim logorima u svojoj knjizi „S onu stranu krivnje i zadovoljštine“: „tko je svladan bolima izazvanim mučenjem, svoje će tijelo spoznati kao nikad dotad. To će se tijelo potpuno ostvariti i negiranju sama sebe. Potpuno svodenje čovjeka na svoju tjelesnost događa se samo u mučenju: čovjek kojega muče i koji zapomaže, koji je bespomoćno izložen nasilju i ne nada se nikakvoj pomoći, nije ništa doli tijelo. Ako je istina ono što je Thomas Mann podavno pisao u 'Čarobnoj gori' da je čovjek tim više sveden na tjelesno što je njegovo tijelo beznadnije izloženo patnji, tada je tortura najstrašnije slavje. Plućni su ga bolesnici slavili u stanju eurforije, a za čovjeka podvrgnuta mučenju, to je slavje ritual smrti. tjelesnoga... Onaj koji je jednom podvrgnut mučenju, uvijek će biti mučen“.

I eto Ameryjev ključ Baconovih crteža i slika: S iskustvom masovne smrti, krvnika i žrtve čija je priča upisana u sva vremena, čovjek nije preživio ni vlastitu slobodu. Ništa se u životu ne događa onako kako

se nadamo, zapisao je Amery, a to se upravo čita na licima Baconovih tragičara ili, osobno bih rekla na nekim licima – ubojica. U pojedinim crtežima kao što je lice podbuhlog čovjeka s istaknutim crvenim okom vidimo lice mesara, klaoničara kojemu je špricanje krvi malog janjeta ili junca normalno, a život koje se batrga u njegovoj ruci ne može ga dirnuti u srce koje nema.

Na licu ljubičastih izobličjenja i deformacija i u portretu naslikanom sa samo par crta nalik na in-sekta prepoznajemo one pojedince koji su davno prešli granicu tuđeg života i glagol ubijati pretvorili u biti. Ubojstvo je i tako masovna medijska kultura pretvorila u normalan čin. Iako je Amery poricao tezu Hannah Arendt o banalnosti zla, bila je u pravu. Upravo su mediji neprestanim zatrpavanjem publike umorstvom, smaknućima, klanjima, dekapitacijama, koje se zatim distriburiraju i internetom pretvorili ubojstvo u nešto prolazno, uobičajeno. Eichmann se danas smješka sa mnogih pozicija moći. Osobno me Bacon podsjeća na jednog od najvećeg pisca zla Jezyja Kosinskog koji je nacizam i komunizam ogolio do srži u svojim romanima, pogotovu „Obojenoj ptici“. Napdali su ga zbog strahovito brutalnih opisa ubojstava, no kako li samo ti kritičari zamišljaju da izgleda klanje ili strijeljanje? Upravo je Kosinski koji je preživio ratnu Poljsku kao židovsko dijete, proganjan kroz primitivna sela i mučen od seljaka, ali i komunističku okupaciju, postao slavni američki pisac kojem je greškom prtljaga poslana u drugi

grad kada je trebao posjetiti Sharon Tate, suprugu svog prijatelja Romana Polanskog. Upravo tu noć u kuću je upala Mansonova banda i izmasakrirala trudnu Sharon, a ukućane izbrola noževima. Činjenica da je Charles Manson postao kod mnogih bolesnika heroj, svojevrstan guru iz pakla kojem su pisali pisma u zatvor i slali ljubavne ponude, sve govori o svijetu u kojem živimo, pogotovo nakon što je javnost vidjela fotografije izmaskarirane Sharon u osmom mjesecu trudnoće. Bacon je kao Kosinski žigosao zlo, prikazao njegovo lice i u tome je veličina njegovih slika i crteža – sposobnost da se zlo vidi, a samim time razobličiti i nadide. Kako ističe slavni teoretik Edward Lucie-Smith Bacon je kada je postao slavan bio okružen ulizicama i povlađivačima kakve španjolci zovu Tertulia, koji su mu obavljali manje poslove, kupovali piće i slično. Upravo je svojim bijegom u Italiju, promijenio takav način života. Crteži koje je napravio za svog mladog prijatelja bili su i izraz tajnog kreativnog života i otpor Marlborough galeriji. Zanimljivo je da je često lagao da ne crta, te kada je rekonstruiran njegov studio u londonskom Reece Mewsu u južnom Kensingtonu nađeno dosta crteža. Na nj je znatan utjecaj imala fotografija te se divio izdanjima viktorijanskih knjiga Edwarda Muybridgea. Često je crtao na krajevima fotografija i rubovima ilustracija a to je sve darovao susjedu Barryju Jouleu, susjedu i vozaču koji ih je sačuvali i odnio u galeriju Tate nakon Baconove smrti. Ukratko, izvanredna izložba. □

